

بنیاد الکساندر فن هامبولد

سمیه (سارا) شکروی

عباس شکروی*

چکیده

بنیاد نخبه پرور (الکساندر فن هامبولد)^۱ با سابقه بسیار طولانی در آلمان، ابتدا با هدف حمایت از پژوهشگران خارجی و دانشجویان دکتری مشغول به تحصیل در آلمان بنیانگذاری شد. این بنیاد با ارائه انواع بورسهای پژوهشی و اعطای جوایز به دانشمندان برجسته جهان، بستر مناسبی برای تحقیقات وسیع و بلند مدت در زمینه کلیه علوم طبیعی، انسانی و مهندسی فراهم آورده است. بطوریکه امروز بیش از ۲۳۰۰۰ دانشمند از ۱۳۰ کشور جهان از امکانات این بنیاد بهره‌مند شده‌اند. هدف اصلی این بنیاد، حفظ و تقویت ارتباطات علمی در سطح بین‌المللی از طریق حمایت از دانشمندان برجسته سراسر جهان می‌باشد تا اینکه آنها بتوانند طرحهای پژوهشی خود را در جمهوری فدرال آلمان به انجام رسانند. این هزینه‌ها عموماً از طریق بودجه‌های ایالت فدرال تامین مالی می‌شود. از اهداف دیگر این بنیاد اهداء بورسها و جوایز پژوهشی به افراد محقق و علمی خارجی است، بدون این که محدودیتی در مورد جنس، نژاد، مذهب یا ایدئولوژی آنها وجود داشته باشد. این امر پژوهشگران را قادر می‌سازد تا طرحهای پژوهشی خود را در آلمان فدرال تا حصول نتایج مطلوب ادامه دهند.

در این مقاله به توضیح برنامه‌های گسترده بنیاد، انواع جوایز و بورسهای پژوهشی اعطایی بوسیله بنیاد و همچنین تشکیلات و نحوه فعالیت‌های بنیاد پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: بنیاد الکساندر فن هامبولد، بنیاد نخبه پرور، بورسهای پژوهشی، جوایز پژوهشی، بنیاد DAAD (دآد)، بنیاد ماکس پلانک.

مقدمه:

آلمان از جایگاهی قدرتمند در عرصه پژوهش در جهان برخوردار است. آزادی علم و پژوهش در قانون اساسی این کشور تضمین شده است. حاصل آن اختیارات وسیع موسسات آموزش عالی برای خودگردانی است که ایجاد گستره‌ای جذاب و متنوع از اینگونه موسسات را برای دانشجویان، استادان و پژوهشگران به همراه داشته است. موسسات آموزش عالی در آلمان، به عنوان

مکانهایی برای پیشبرد علوم از طریق تحقیق و دانش، از سالها پیش عملاً جهت‌گیری بین‌المللی در عرصه علم و تحقیق را با ایجاد رقابت بین‌المللی و مشارکت با سایر گروهها و شبکه‌های تحقیقاتی تقویت نموده‌اند. بطوریکه تعداد دانشجویان خارجی ورودی به موسسات آموزش عالی آلمان از ۳۵۰۰۰ نفر در سال ۱۹۹۳ به تقریب دو برابر، یعنی ۶۸۰۰۰ نفر در سال ۲۰۰۲ افزایش یافته است. [۱]

به طور کلی یکی از جنبه‌های مهم سیاست تحقیقاتی آلمان را توسعه همکاریهای بین‌المللی در عرصه تحقیقات تشکیل می‌دهد. در کنار همکاری با سازمانهای بین‌المللی مانند OECD آژانس بین‌المللی انرژی، توسعه مبادله دانش پژوهان آلمانی و خارجی و همکاری مستقیم آنها با یکدیگر از طریق بنیاد الکساندر فن هامبولد یا موسسه مبادلات آکادمیک آلمان (DAAD)^۲ صورت می‌گیرد [۲]. بنیاد هامبولد از ماه مه ۲۰۰۳ وظیفه مرکز تبادل در این زمینه را در عرصه ملی و به عنوان پلی برای حوزه تحقیق در اتحادیه اروپا به عهده گرفته است. این بنیاد که توسط دولت فدرال حمایت می‌شود، امکان اقامت دانش پژوهان خارجی را برای تحقیق در آلمان و اقامت دانش پژوهان آلمانی را برای تحقیق در خارج فراهم می‌سازد و از سفرهای تحقیقاتی پژوهشگران برجسته کشورهای گوناگون حمایت می‌کند.

* استاد دانشگاه تربیت معلم. دانشکده شیمی تلفن: ۰۲۱-۸۸۱۰۲۳۷۹ دورنگار: ۰۲۱-۸۸۱۰۲۳۷۹ پست الکترونیک: shockravi@tmu.ac.ir

گرفته‌اند.

تشکیلات اصلی بنیاد

هیات مدیره بنیاد هامبولد علاوه بر رئیس بنیاد شامل روسای سازمانهای مستقل پژوهشی در آلمان، رئیس کنفرانس وزارتخانه‌های فرهنگ و آموزش عالی لاندن^۴ و دو وزیر فدرال می‌باشد.

رئیس فعلی این بنیاد از نوامبر ۱۹۹۹ پروفیسور ولفگانگ فرووالد^۵ استاد تاریخ و ادبیات آلمان مدرن در دانشگاه مونیخ می‌باشد. روسای قبل از ایشان نیزورنرهاینبرگ^۶ فیزیکدان و برنده جایزه نوبل (۱۹۵۳-۱۹۷۵): فئودور لینن^۷ بیوشیمیست و برنده جایزه نوبل (۱۹۷۵-۱۹۷۹): دولفگانگ دال^۸ فیزیکدان و برنده جایزه نوبل و فیزیکدان دیگری به نام ریمن لاست^۹ (۱۹۸۹-۱۹۹۹) بوده‌اند.

خلاصه‌ای از اقدامات سالیانه بنیاد

۱. اعطای ۶۰۰ بورس پژوهشی به محققین خارجی
۲. اهدای ۱۰۰ جایزه پژوهشی به دانشمندان برجسته در خارج از آلمان
۳. اهدای ۱۵ جایزه به نام فردریک ویلهلم بسل^{۱۰}
۴. اعطای ۱۵۰ بورس پژوهشی فیدو لینن^{۱۱} به دانشمندان آلمانی بسیار برجسته و با سقف سنی ۳۸ سال برای ادامه تحقیقات خود در خارج از کشور آلمان.
۵. اعطای دو جایزه پژوهشی ماکس پلانک^{۱۲} به دانشمندان آلمانی و خارجی به منظور همکاریهای بین‌المللی

بورسهای پژوهشی به دانشمندان خارجی

بنیاد هامبولد به طور سالیانه، ۶۰۰ بورس پژوهشی را به دانشمندان خارجی دارای مدرک دکتری و مدارج علمی بالا و سقف سنی ۴۰ سال اختصاص داده است. بررسی و انتخاب متقاضیان این بورس بوسیله شورای شامل

طی برنامه‌ای تحت عنوان (بازاریابی بین‌المللی برای آموزش و تحقیق در آلمان) به منظور جذب محققین از سراسر جهان که بوسیله دولت فدرال تدارک دیده شده است، بنیاد هامبولد با اعطای جوایز قابل توجهی، محققین برجسته را از سراسر جهان جذب می‌کند. هر ساله این بنیاد، بیش از ۱۸۰۰ پژوهشگر را از تمام جهان حمایت کرده تا تحقیقات خود را در آلمان بگذرانند. همزمان، حدوداً ۱۰۰ انجمن هامبولد در ۶۰ کشور شبکه‌ای با حدود ۲۳۰۰۰ عضو از تمام نظامها در ۱۳۰ کشور ایجاد نموده که شامل ۳۵ برنده جایزه نوبل می‌باشد [۳].

در این نوشتار، تلاش شده است که بنیاد هامبولد از نظر فعالیت‌های پژوهشی آموزشی و ساختارهای اداری و سیاست‌گذاری‌هایی را که در طول سالها تجربه شده‌اند مورد بررسی و معرفی قرار گیرد.

تاریخچه

بنیاد نخبه‌پرور (الکساندر فن هامبولد) برای اولین بار در سال ۱۸۶۰ با یاد و خاطره این همواره از پروژه‌های تحقیقاتی علمی در خارج از مرزهای جغرافیایی آلمان حمایت مالی می‌نمود، در برلین آلمان تاسیس شد. پس از آنکه این بنیاد، تمام داراییهای خود را به دلیل تورم از دست داد، دوباره در سال ۱۹۲۵ با هدف حمایت از پژوهشگران خارجی و کاندیدهای دکتری برای تحصیل در آلمان تاسیس شد. سرنگونی دولت رایش در سال ۱۹۴۵ نیز باعث توقف فعالیت‌های این بنیاد شد تا اینکه مجدداً در دسامبر ۱۹۵۳ بوسیله جمهوری فدرال آلمان و به پیشنهاد پژوهشگران قبلی این بنیاد، به صورت یک بنیاد مستقل و تحت قانون

خصوصی در بن - بد گودنبرگ^۳ ایجاد شد بطوریکه بعد از یکسال توانست هفتاد و پنج بورس تحقیقاتی را اهدا نماید. امروز مشاهده می‌شود که بیش از ۲۳۰۰۰ دانشمند از ۱۳۰ کشور تحت حمایت این بنیاد قرار

طبیعی، مهندسی و پزشکی باید مدارکی مبنی بر تسلط نسبتاً خوب به زبان انگلیسی ارائه نمایند. دانشمندان رشته‌های علوم انسانی نیز باید نسبت به زبان آلمانی آشنایی داشته و در صورت لزوم بنیاد هامبولد واحدهای درسی مربوط به زبان آلمانی را برای بورسیه‌های پژوهشی تامین مالی می‌کند.

کمک مالی

میزان و نرخ بورس پژوهشی ماهیانه بین (۲۱۰۰ تا ۳۰۰۰ یور) معاف از مالیات می‌باشد که میزان آن براساس سن، سطح و کیفیت آکادمیک فرد بورسیه شده تغییر می‌کند. افزون بر این، هزینه‌های سفر بورس شونده به شرطی که از طرف کشور مبدا تامین نشده باشد هزینه‌های مربوط به همسر^{۱۷} و هزینه‌های شرکت در کنفرانس‌های علمی و غیره، بوسیله بنیاد پرداخت می‌شود. بطوریکه حدود ۶۰ درصد پژوهشگران بورس شده بوسیله بنیاد با اعضای خانواده خود به جمهوری فدرال آلمان سفر می‌کنند. طول مدت بورسهای پژوهشی ۶ تا ۱۲ ماه است که افزایش این مدت تا ۲۴ ماه در شرایط ویژه امکانپذیر است. بخشی از مدت زمان بورس می‌تواند در موسسات پژوهشی سایر کشورهای (اروپائی) به جز کشور مربوط به محل زندگی فرد بورس شده گذرانده شود.

بورسهای پژوهشی برای هر رشته

بین سالهای ۱۹۵۳ تا ۲۰۰۳ ملاحظه می‌شود که از کل ۱۸۴۸۶ افراد بورس شده ۶۲ درصد از دانشمندان علوم طبیعی، ۲۸ درصد از دانشمندان علوم انسانی و اجتماعی و ۱۰ درصد در رشته‌های مهندسی بوده‌اند که در سالهای بعد نیز این تقسیم‌بندی تفاوت اندکی داشته است. اما باید توجه داشت که این آمار نتیجه سیاست‌های بنیاد هامبولد نمی‌باشد چرا که انتخاب بورس شونده‌گان با

رئیس جامعه تحقیقات آلمان^{۱۳} به عنوان رئیس شورا و ترکیبی از دانشمندان بلند پایه آلمان صورت می‌گیرد. معیار انتخاب نیز، دستاوردهای آکادمیک داوطلبان است و محدودیتی نسبت به کشورها و یا موضوعهای خاص وجود ندارد.

افزون بر این، از سال ۱۹۹۸ این بنیاد بورسهای پژوهشی با نام جورج فاستر^{۱۴} به دانشمندان برجسته کشورهای در حال توسعه با سقف سنی ۱۵ سال ارائه نموده است. هدف از طراحی این بورسها، بهبود انتقال دانش و روشها و مشارکت در توسعه بیشتر کشور فرد بورسیه شده می‌باشد.

افزون بر این، بنیاد هامبولد در سال ۲۰۰۱ میلادی تحت مشارکت فعال بابنیاد غیرانتفاعی هرتی ۱۵ در فرانکفورت، سالیانه ۱۲ بورس پژوهشی به نام رومان هرزگوگ^{۱۶} اعطا می‌نماید. این بورس به دانشمندان جوان از کشورهای اروپای مرکزی و جنوبی (شامل ایالت‌های بالتیک) با سقف سنی ۳۵ سال تعلق گرفته و از متقاضیان در زمینه‌های قانون، اقتصاد و علوم اجتماعی بیشتر استقبال می‌شود.

روش تقاضا و تکمیل فرمهای مربوط

متقاضیان استفاده از بورسهای ذکر شده، در هر زمان می‌توانند فرمهای تکمیل شده را به بنیاد ارسال نمایند. البته با توجه به اینکه بررسی تقاضانامه‌ها چندین ماه طول می‌کشد و کمیته انتخاب فقط سه بار در سال و معمولاً در ماههای مارچ و جولای و نوامبر تشکیل جلسه می‌دهد، توصیه می‌شود که این تقاضانامه‌ها دست کم پنج ماه قبل از جلسات مذکور به دفتر منشی بنیاد ارسال شوند. متقاضیان می‌توانند اطلاعات لازم و به روز را از پست الکترونیکی و پایگاه اینترنتی دریافت نمایند [۴ و ۵].

لازم به ذکر است که متخصصین رشته‌های علوم

هیچ محدودیتی از لحاظ کشور و موضوع خاص مواجه نبوده و فقط براساس سطح و کیفیت آکادمیک افراد متقاضی بوده است.

موسسه‌های میزبان

متقاضیان بورسهای پژوهشی در انتخاب موسسه میزبان خود آزاد می‌باشند و بورسهای پژوهشی تنها پس از توافق همکاری و تایید طرح پژوهشی بین پژوهشگران مهمان و میزبانان خود می‌توانند درخواست شوند.

از سال ۱۹۵۳، ۸۰ درصد بورس شدگان پژوهشی در دانشگاهها، ۱۰ درصد در موسسات ماکس پلانک، ۳ درصد در مراکز هامبولد، یک درصد در سازمانهای پژوهشی فدرال و پنج درصد در سایر موسسه‌ها مشغول به کار شده‌اند.

جوایز پژوهشی

بنیاد هامبولد سالیانه جوایزی را به دانشمندان برجسته در سطح بین‌المللی ارائه می‌نماید. با اعطای این جوایز افزون بر اینکه از موفقیت‌های علمی پژوهشگران نمونه جهان تقدیر به عمل می‌آید، امکان همکاریهای نزدیک و بلندمدت را بین دانشمندان برجسته آلمانی و غیرآلمانی فراهم می‌آورد.

جوایز اهدایی بنیاد به شرح زیر است:

۱- ۱۰۰ جایزه پژوهشی به دانشمندان خارجی

ارزش این جوایز حداکثر ۷۵۰۰۰ یورو می‌باشد و برندگان این جوایز به مدت (۱۲-۴) ماه به منظور انجام طرحهای پژوهشی به موسسه‌های پژوهشی آلمان دعوت می‌شوند. این جوایز براساس نامزدهای پیشنهادی دانشمندان برجسته آلمان اعطا می‌شوند و از محدود جوایزی است که محدودیت سنی ندارد.

۲- جوایز اهدایی براساس توافق دو جانبه با بنیاد ماکس پلانک

(جامعه ماکس پلانک) و بنیاد هامبولد به طور مشترک دو جایزه ماکس پلانک را برای همکاری بین‌المللی به دانشمندان آلمانی و غیرآلمانی اعطا می‌کنند. این جوایز حدوداً به ارزش ۷۵۰/۰۰۰ یورو می‌باشند و هر ساله به طور متناوب به دانشمندان علوم طبیعی، علوم انسانی و مهندسی اهدا می‌شوند.

۳- جوایز پژوهشی فردریک ویلهلم بسل

از سال ۲۰۰۱، بنیاد هامبولد این جوایز را به دانشمندان خارجی برجسته با حداکثر سن ۴۵ سال اختصاص داده است. این جوایز که ارزشی حدود ۵۵۰۰۰ یورو دارند امکان همکاری دانشمندان برجسته‌ای که مورد توجه ویژه کشور آلمان می‌باشند را فراهم می‌نماید. در این برنامه سالیانه حدوداً ۱۵ جایزه به واجدین شرایط به دلیل دستاوردهای آکادمیک آنها اهدا می‌گردد.

۴- جوایز سوفجاکوالوسکا جا^{۱۸}

هدف از اعطای این جوایز که از سال ۲۰۰۲ بوسیله بنیاد هامبولد پیشنهاد شده است برقراری پیوند بین دانشمندان بین‌المللی با جامعه پژوهشگران آلمانی می‌باشد. این جوایز که فقط به دانشمندان جوان اعطا می‌شود، حدوداً ۱/۲ میلیون یورو ارزش دارد و این فرصت را برای برندگان فراهم می‌آورد که بتوانند به مدت سه سال گروه پژوهشی خود را ایجاد نمایند و بدون محدودیت‌های اداری، فعالیت‌های نوآورانه خود را توسعه بخشند.

بورسهای پژوهشی برای دانشمندان آلمانی^{۱۹}

حدود ۱۵۰ بورس پژوهشی به نام (فیدولینن) هر ساله به دانشمندان آلمانی دارنده مدرک دکتری و سقف

هیافت

هامبولد با مساعدت و همکاری بنیاد فولکس واگن^{۲۴} بیش از ۵۰ مجموعه ساختمانی اسکان میهمانان و مراکز ملاقات‌های بین‌المللی برای دانشمندان در ایالت‌های فدرال غربی آماده نموده‌است. مراکز ملاقات بین‌المللی به صورت مشترک با کمک دولت فدرال، ایالت‌های فدرال، دانشگاهها و انجمن‌های گوناگون آماده شده‌اند، در مجموع بنیاد فولکس‌واگن به میزان ۶۰ میلیون یورو در این برنامه کمک مالی کرده است. از سال ۱۹۹۴، ۱۳ مرکز دیگر در ۱۲ شهر دانشگاهی آلمان شرقی بوسیله بنیاد هامبولد ایجاد شده‌است که این مراکز از طریق کمک‌های مالی دولت فدرال و ایالت‌های فدرال آلمان شرقی تقریباً ۴۰ میلیون یورو فراهم آمده است.

برنامه ارتباطی پیوسته پایدار با بورس‌شدگان^{۲۵}

این نوع حمایت با یک برنامه منسجم در جهت خواسته‌های حرفه‌ای پژوهشگران مهمان هامبولد که از نظر آموزشی فعال می‌باشند، ارائه می‌شود. در حدود ۸۵ درصد آنها با تمدید اعتبار مالی، کار خود را ادامه داده‌اند. این نوع حمایت شامل مواردی از جمله حمایت مالی ملاقات‌های پژوهشی کوتاه مدت متعدد در آلمان، اعتبارات مالی برای هزینه‌های شرکت در کنفرانسهای علمی و هزینه‌های چاپ، ارائه منابع و مآخذ آموزشی و وسایل و تجهیزات علمی برای بورس‌شدگان هامبولد در کشورهایی با ذخایر مالی و ارزی محدود و ایجاد ملاقات‌های علمی بین‌رشته‌ای و فرامنطقه‌ای^{۲۶} با بورس‌شدگان هامبولد خارج از کشور آلمان می‌باشد. افزون بر این، بنیاد هامبولد همکاری بین پژوهشگران مهمان هامبولد و دانشمندان جوان آلمانی، ایجاد اعتبارات مالی برای ملاقاتهای کوتاه مدت در زمینه‌های تعریف شده، حمایت از انجام ملاقات‌های بلندمدت به وسیله دارندگان فوق‌دکترای آلمانی با موسساتی که در کشور

سنی ۳۸ سال اعطا می‌گردد. این بورسها که به طور مشترک بوسیله بنیاد هامبولد و موسسه‌های میزبان تامین مالی می‌شوند، آنها را قادر می‌سازد که تحقیقات خود را در خارج از کشور ادامه دهند. یک استاد راهنما ارتباطها را برقرار می‌کند و در تکمیل و همکاری و همبستگی کمک می‌نماید. در این زمینه می‌توان به ۲ تا ۴ بورس پژوهشی اشاره کرد که هر ساله بوسیله (جامعه‌زایی برای ارتقاء علم). (jsps)^{۲۰} برای تحقیقات در ژاپن به دانشمندان آلمانی اعطا می‌شود.

افزون بر این، هر سال دو بورس پژوهشی به وسیله انجمن ملی علوم^{۲۱} در (NSC) تایوان به پژوهشگران برجسته آلمان اعطا می‌گردد.

همچنین، لازم به ذکر است که از تعداد ۲۵۴۶ دانشمند آلمانی که بین سالهای ۱۹۷۹ تا ۲۰۰۳ از بورسهای پژوهشی بهره‌مند شده‌اند، تعداد ۲۰۰۷ نفر از دانشمندان علوم طبیعی، ۳۷۸ نفر از دانشمندان علوم اجتماعی و انسانی و ۱۶۱ نفر از دانشمندان مهندسی بوده‌اند.

فعالیت‌های بنیاد در آلمان^{۲۲}

تامین مالی واحدهای درسی زبان آلمانی برای بورس‌شدگان و همچنین دربرخی موارد برای همسرانشان. پرداخت هزینه‌های مربوط به ملاقات‌های مقدماتی و هزینه یک کنفرانس علمی برای برندگان جوایز پژوهشی تامین مالی یک سفر مطالعاتی در آلمان برای بورس‌شدگان پژوهشی و همسرانشان

دعوت بورس‌شدگان پژوهشی و برندگان جوایز برای شرکت در ملاقات‌های علمی^{۲۳} سالیانه برای گفتگو و ارتباط نزدیک اعضا و میزبانان علمی بنیاد با بورس‌شدگان پژوهشی

مراکز ملاقات و محل اسکان میهمانان

با یک برنامه طراحی شده به منظور ایجاد تسهیلات مناسب برای پژوهشگران میهمان خارجی در آلمان، بنیاد

گوناگون علمی شامل اقتصاد، سیاست و علوم اجتماعی، امکان اقامت بلندمدت این رهبران را در آلمان فراهم می‌نماید. از دیگر برنامه‌های ویژه این بنیاد، اعطای بورسهای تحصیلی (هزکیا واردول)^{۳۲} به موسیقی‌دانان و آهنگ‌سازان جوان اسپانیا می‌باشد که هزینه این بورس از طریق میراث شخصی فردی به این نام تامین می‌شود. همچنین، طرحهای مشترک پژوهشی بین کشور آلمان با کشورهای آمریکا یا کانادا در زمینه‌های علوم انسانی و اجتماعی، تحت برنامه‌ای بنام ترانس کوپ^{۳۳} به مدت حداقل سه سال تامین مالی می‌شود.

برنامه علوم انسانی و علوم تجربی ترانس آتلانتیک^{۳۴}:
هدف از این برنامه، بهبود و ارتقای همکاریهای بین دانشمندان آلمانی و دانشمندان ایالات متحده آمریکا می‌باشد. انجمن مشورتی TSHP^{۳۵} شامل ترکیبی از پژوهشگران نمونه و نمایندگان از صنعت است. در این برنامه هر سال کنفرانسهای پژوهشی در زمینه‌های مختلف علوم طبیعی، مهندسی و علوم انسانی برای دانشمندان و پژوهشگران جوان به طور متناوب در آلمان و آمریکا برگزار شده و بورسهای بلندمدت و کوتاه مدت نیز به پژوهشگران اعطا می‌شود. در همکاری بامرکز آکادمیک برلین، بنیاد هامبولد به طور سالانه موسسات تابستانی دانشمندان و پژوهشگران جوان را برای گروههای کوچک از دارندگان مراتب فوق دکتری از هر دو کشور برای تبادل نظر در موضوعات مورد نظر طرفین ترتیب می‌دهد.

بودجه:

طی دوره ۱۹۵۴ تا ۲۰۰۳، درآمد کل این بنیاد تقریباً ۱۱۰۴ میلیون یورو بوده است. بطوریکه ۹۲٪ از آن طریق بودجه فدرال، ۴٪ از طریق بودجه‌های ایالت فدرال و ۴٪ بقیه از

بورس‌شدگان هامبولد در همه نظامها و کشورها وجود دارند این نوع بورسها به نام بورسهای پژوهشی فیدولین خوانده می‌شوند و مشارکت موسسات با بورس‌شدگان هامبولد را حمایت می‌کند. بنیاد الکساندر فن هامبولد در حدود ۱۵ درصد از بودجه سالیانه خود را به نام بورسهای پیوسته و مادام‌العمر در این برنامه، هزینه می‌کند.

گردهمایی‌ها و انجمن‌های هامبولد:^{۲۷}

بنیاد هامبولد با برگزاری گردهمایی‌هایی در سراسر جهان ارتباطات پیوسته و مادام‌العمر بورس‌شدگان این بنیاد را استحکام می‌بخشد. هدف از این جلسات همکاریهای بین‌المللی و بین رشته‌ای درون (شبکه بنیاد هامبولد)^{۲۸} و معرفی کشور آلمان به عنوان مرکزی برای فعالیت‌های علمی به متقاضیان جدید می‌باشد. انجمن‌ها نیز به ابتکار بورس‌شدگان این بنیاد در بیش از ۸۰ کشور به منظور رسیدن به این اهداف بنیان‌گذاری شده‌اند. بطوریکه در چارچوب (کالج‌های هامبولد)^{۲۹} بورس‌شدگان این بنیاد به ابتکار خود، کنفرانسهای فوق برنامه^{۳۰} و بین رشته‌ای را به منظور تحکیم شبکه هامبولد برگزار می‌نمایند. همچنین، بنیاد هامبولد از سال ۱۹۷۳ اقدام به برگزاری کنفرانسهای تخصصی در آلمان نموده که نتایج کنفرانسهای برگزیده بوسیله شرکتهای انتشاراتی مشهور آلمان به چاپ رسیده است.

برنامه‌های ویژه:

افزون بر بورسهای پژوهشی ذکر شده، بنیاد هامبولد از بورسهای ویژه‌ای تحت عنوان (برنامه بورس بانداکنازلر)^{۳۱} حمایت می‌کند. این بورس که شامل ۱۰ بورس تحصیلی به رهبران آینده ایالات متحده آمریکا و فدراسیون روسیه می‌باشد، هر ساله در زمینه‌های

هیافت

شناخت کافی از بنیادهای علمی - صنعتی و استفاده از تجربیات آنان در دستیابی به موفقیت‌های پژوهشی و فناوری و راهکارهای آنان در ظرفیت‌سازی علمی ضروری به نظر می‌رسد. هم‌اکنون که بنیاد نخبگان کشور به همت مسئولین ارشد جمهوری اسلامی ایران [۸] پایه‌گذاری شده است، جای آن دارد که از تجربیات سایر بنیادهای مشابه در سراسر جهان در برنامه‌های ظرفیت‌سازی این بنیاد بارعایت تناسب‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و سیاسی و توجه به تعادل و شرایط زمانی در ایجاد بنیادی انعطاف‌پذیر تلاش نماییم.

در بررسی‌های انجام شده در مورد اهداف و سازماندهی و عملکرد بنیاد الکساندر فن هامبولد به این نتیجه می‌رسیم که این بنیاد با بورسهای پژوهشی که در اختیار (دانشمندان برجسته جوان) قرار می‌دهد و همچنین با جوایزی که به بهترین پژوهشها اعطا می‌کند، در ایجاد شبکه‌ای از دانشمندان و همکاریهای پژوهشی در سطح بین‌المللی و معرفی کشور آلمان به عنوان مرکزی برای فعالیت‌های علمی موفق بوده و برای حفظ و ارتقای آن تلاش مداوم می‌نماید. در کشور آلمان موسسات آموزش عالی، براساس دیدگاه هامبولد (وحدت علم و پژوهش) از مهمترین مراکز پژوهشی هستند. در کنار موسسات آموزش عالی، موسسات دولتی و خصوصی غیرتجاری و همچنین بخش خصوصی اقتصاد نیز به امر پژوهش می‌پردازند. اساس پژوهشهای خارج دانشگاهی در درجه اول متکی بر پژوهشهای موسسات آموزش عالی است. به این ترتیب طرحهای پرهزینه، به ویژه در بخش علوم طبیعی که فقط در گروههای بزرگ و با فناوری گران و هزینه‌های فوق‌العاده بالا امکانپذیر است، در خارج از موسسات عالی انجام می‌شود. در چنین زمینه‌هایی به‌طور عمده

طریق افراد و سازمانهای خصوصی تامین می‌شود. اعتبارات خصوصی اصولاً برای خودمختاری و انعطاف‌پذیری اختصاص داده شده است تا زمینه‌های گشوده شدن بسیاری از مسیرهای حمایتی جدید فراهم آید.

از کل هزینه بنیاد طی دوره ۱۹۵۴ تا ۲۰۰۳، ۶۹۱ میلیون یورو (۶/۱٪) به منظور بورسهای پژوهشی هامبولد، ۱۶۴ میلیون یورو ۱۸٪ برای جوایز پژوهشی و ۶۰ میلیون یورو ۶٪ به منظور بورسهای پژوهشی فیدولین اختصاص داده شده است. همچنین، سهم هزینه‌های اجرایی (هزینه‌های پرسنلی و بالاسری) ۳۶٪ از کل هزینه‌ها، ۱۳٪ می‌باشد. [۶]

انتشارات ۳۷:

در سال ۱۹۵۸، بنیاد هامبولد اولین شماره مجله خود را به نام (می‌تیل‌لنگن) ۳۸ چاپ نمود. این مجله که دوبار در سال با هدف حفظ ارتباط بین بنیاد هامبولد و کلیه پژوهشگران مدعو قبلی منتشر می‌شود، در جولای ۲۰۰۱ به نام (هامبولد کاسموس) ۳۹ تغییر نام داده است. تیراژ این مجله تا پایان سال ۲۰۰۳ به ۳۵۰۰۰ جلد افزایش یافته است. همچنین، نتایج مربوط به پژوهشهای انجام شده بوسیله دانشمندان و پژوهشگران بنیاد هامبولد در آلمان، هر سال به صورت مجلدی تحت عنوان (بیوگرافی بورس‌شدگان هامبولد) منتشر می‌شود. لازم به ذکر است که بیوگرافی مربوط به بورس‌شدگان این بنیاد از طریق پایگاه اینترنتی قابل دسترس می‌باشد. [۷]

نتیجه‌گیری

به منظور درک جایگاه علمی جمهوری اسلامی ایران و مشارکت در تولید علم و نوآوری و فناوری در سطح داخلی و بین‌المللی و رسیدن به توسعه علمی و پایدار،

- 9- Reiman Lust
- 10- Friedrich Wilhelm Bessel
- 11- Feodo Lynen
- 12- Max Planck
- 13- German Research Society
- 14- Goerge FASTER Research Fellowships
- 15- Hertie
- 16- Roman Herzog
- 17- Spousal allowance
- 18- Sofja Kovalevskaja Preise
- 19- Deutsche Wissenschaftler
- 20- Japan Society for the Promotion of Science
- 21- National Science Council
- 22- Aktivitat der Humboldt - stiftung im Inland
- 23- Meeting
- 24- Volks Wagen
- 25- Lasting Follow-up Contacts
- 26- Superegional
- 27- Colloguia and Humboldt Association
- 28- Humboldt network
- 29- Humboldt Kollegs
- 30- Superegional
- 31- Bundeskanzler Scholarship Programme
- 32- Hezekia Wardwell
- 33- Transcoop Programme
- 34- Trans - Atlantic Science and Humanities Programme
- 35- Advisory Board
- 36- Overheads
- 37- Publications
- 38- Mitteilungen
- 39- Humboldt Kosmos
- 40- CERN

منابع و ماخذ:

- [۱] نگاهی به آلمان امروز، وزارت امور خارجه آلمان اداره کل ارتباطات، (۲۰۰۳).
- [۲] شکروی، عباس موسسه مبادلات آکادمیک (DAAD)، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۳۶، تابستان ۱۳۸۴، صفحه ص ۸۵-۷۸.
- [3] WWW. humboldt - foundation. de / welcome
- [4] e.mail : select @ avh.de
- [5] http: // WWW. humboldt - foundation. de
- [6] Schtte, George, "Programme and Profil", Verantwortlich UlrikeLakemelev12 , Auflage: Stand Mai 2004.
- [7] WWW. humboldt - foundation. de/en/netzwork / bibl.
- [۸] فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۳۵، بهار ۱۳۸۴، ص ۵-۸.
- [۹] ابوذری لطف، ابراهیم، ابوذری لطف، مرضیه، انجمن ماکس پلانک، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت، شماره ۳۶، تابستان ۱۳۸۴، ص ۱۰۰-۱۰۶.
- [10] WWW. mpg. de
- [11] WWW. fraunhofer. de
- [12] WWW. helmholtz. de
- [13] WWW. humboldt - foundation. de / Presse/ Sanking.

آن بخشی از موسسات پژوهشی فعال می باشند که هزینه آنها بوسیله مراجع فدرال و ایالتی به صورت مشترک تامین می شوند. در این زمینه می توان از انجمن ماکس پلانک [۹ و ۱۰]، انجمن فران هوفر [۱۱] انجمن هلم هولتس [۱۲] بخش خصوصی نام برد. افزون بر این، دولت فدرال در پژوهشهای بزرگ اروپایی و بین المللی در چارچوب سازمانهای پژوهشی مانند سرن^{۴۰} و یا پروژه های ژن انسانی مشارکت دارد. به هم پیوستگی پژوهشها و توسعه بخش خصوصی و پژوهشهای پایه و تشویق به منظور انجام پژوهشهای مشترک صنعتی، وجود اتحادیه های پژوهشی صنعتی (AIF) تضمین و حمایت کننده پژوهش و شرکت های پژوهشی کوچک و متوسط در داخل و خارج از آلمان می باشد.

حال که به شبکه های پژوهشی در کشور آلمان اشاره شد، مشاهده می شود که بنیادهای علمی از جمله بنیاد فرتیس - تونس، بنیاد فولکس واگن و بنیاد الکساندر هامبولد و امثال آنها از حامیان پژوهشها در موسسات آموزش عالی هستند. بخشی از فعالیتهای بنیاد هامبولد که بوسیله دولت فدرال حمایت می شود، ایجاد امکان اقامت دانش پژوهان خارجی برای پژوهش در آلمان و اقامت دانش پژوهان آلمانی برای تحقیقات در خارج از کشور می باشد. همچنین، این بنیاد موسسات آموزش عالی آلمان را براساس میزان جذابیت آنها برای پژوهشگران برجسته بین المللی ارزیابی نموده و نتایج آنرا در پایگاه اینترنتی خود منتشر می نماید [۱۳].

یادداشت ها:

- 1- The Alexander von Humboldt Fundution
- 2- Deutscher Akademischer Austauschdienst
- 3- Ben-Bad Godesberg
- 4- Lander
- 5- Wolfgang Fruhwald
- 6- Werner Heisenberg
- 7- Feodor Lynen
- 8- Wolfgang Daul